

90 éve hunyt el Prof. Dr. F.R. Helmert német geodéta

Friedrich Robert Helmert geodéta, matematikus és csillagász, 1843. június 31-én látta meg a napvilágot a szászországi Freibergben. Szegény családban született, apja kis fizetésű pénztárnok volt a helyi St. Johanna Kórházban. Polgári iskolai tanulmányait 1850–1857 között szülőhelyén végezte. Ezután beiratkozott a Drezdai Politechnikumba, ahol 1859 és 1863 között tanult. Itt került először kapcsolatba a geodéziával, ugyanis *Nágel* professzor felkérésére – mint tanársegéd – 1866-ban részt vett a közép-európai fokméréssel kapcsolatos háromszögelési munkákban [2].

F. R. Helmert ezután a Lipcsei Műegyetemen posztgraduális képzésen vett részt 1866–1868 között, melynek eredményeképpen doktori fokozatot szerzett. 1869-ben egy évig a Hamburgi Csillagdában végzett észleléseket, majd 1870-ben, az újonnan alakult Aacheni Politechnikumban kinevezték geodéziatanárnak. Ezt az intézményt két évvel később (1872) főiskolai rangra emelték, és így *Helmert* 29 évesen professzor lett. A fiatal tanár lelkes tevékenységére felfigyelt Jordán professzor, aki 1875-ben meghívta a „Zeitschrift für Vermessungswesen” c. szaklap társszerkesztőjének. Ez nagy megtiszteltetést jelentett [2], [5].

F. R. Helmert sokirányú elfoglaltsága miatt azonban 1883-ban kénytelen volt főszerkesztő-helyettesi megbízatásáról lemondani. Ekkor dolgozott ugyanis főművén: „A felsőgeodézia matematikai és fizikai elméletei” című két kötetes, világhírű munkáján. Hogy ez a mű mennyire előremutató volt, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy 80 évvel később (1962-ben) ismét ki-

adták mindkét Németországban, Frankfurtban és Lipcsében is [4].

1886-ban *Helmert* megbízást kapott a Berlini (porosz) Geodézia Intézet vezetésére, és így hozzá tartozott 1889-től a Nemzetközi Földmérés.

Közben a Berlini Egyetemen felsőgeodéziai tanácsokat szerveztek, melynek vezetésére *Helmert* professzort kérték fel [6].

F. R. Helmert törekvéseinek eredményeképpen 1892-ben a Geodéziai Intézetet Potsdamba helyezték át, mivel ott már működött akkor csillagvizsgáló, meteorológia intézet, valamint földmágnesség mérési obszervatórium is. *Helmert* ugyanis – korát messze megelőzve – felismerte a földtudományok kölcsönhatását. Érdemei elismeréseképpen 1900-ban a Porosz Tudományos Akadémia rendes tagjai közé megválasztotta. *Helmert* egy tíz fős német delegáció élén részt vett az IAG (Internationale Association

Geodesique = Nemzetközi Geodéziai Szövetség) Budapesten, 1906. szeptember 20–28. között, dr. Eötvös Lóránd kezdeményezésére megrendezett konferencián [3].

F. R. Helmert 1908-ban a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagja lett. 1909-ben publikálta a földi ellipszoid általa megállapított lapultsági értékét ($1/298,3$), melyet jóval később a mesterséges holdak megfigyelése alapján számított lapultsági adatok is igazoltak. Az általa kidolgozott síkkordináta rendszerek közötti átszámítási módszert ma is alkalmazzák szerte a világon [7].

F. R. Helmert 1915-ben nyugállományba vonult. Az idős professzort az I. világháború borzalmai lelkileg annyira megviselték, hogy állapotja 1916-ban – agyvérzés következtében – fizikailag

